

Länsstyrelsen
Västerbotten

YTTRANDE
2016-08-22

Ärendenummer
851-5905-2016

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Yttrande över promemoria ”Ett nytt ersättningssystem för mottagande av ensamkommande barn och unga”

A2016/01307/I

Länsstyrelsen i Västerbottens län har beretts tillfälle att yttra sig över promemorian ”Ett nytt ersättningssystem för mottagande av ensamkommande barn och unga”. I yttrandet redovisas ställningstaganden samt kommentarer och överväganden utifrån promemorians disposition.

Ställningstaganden

Länsstyrelsen tillstyrker följande förslag i promemorian:

- Förslag 3.2 om schablonersättning till ankomstkommuner för tillfälligt mottagande av asylsökande barn
- Förslag 3.7 om ersättning för ensamkommande barn och unga som är placerade i annan kommun än anvisningskommun
- Förslag 3.8 rörande ersättning för faktiska kostnader i vissa särskilda situationer

Länsstyrelsen tillstyrker med en del reservationer följande förslag i promemorian:

- Förslag 3.1 om ny ersättning för beredskap och kapacitet för mottagande av ensamkommande barn
- Förslag 3.3 om schablonersättning för mottagnade av asylsökande ensamkommande barn i anvisningskommun
- Förslag 3.4 om schablonersättning per dygn för mottagandet av ensamkommande barn
- Förslag 3.5 om begränsad möjlighet till ersättning för asylsökande ensamkommande unga i åldern 18-20 år
- Förslag 3.6 om schablonersättning för ensamkommande unga i åldern 18-20 med uppehållstillstånd

Länsstyrelsen avstyrker följande förslag i promemorian:

- Förslag 3.9 rörande tidpunkten för ikraftträdande

Kommentarer till Länsstyrelsens ställningstaganden

Övergripande kommentarer

Länsstyrelsen välkomnar ett förändrat och förenklat ersättningssystem för mottagande av ensamkommande barn med fler schabloner och minskad administration för såväl staten som kommunerna. De föreslagna förändringarna framtvingar dock

i flera avseenden omställningar i kommunernas mottagande med effekter som i viktiga avseenden är svåra att förutse. Det är därför angeläget att kommunerna ges skälig tid för att ställa om och anpassa mottagandet utifrån de nya ekonomiska förutsättningarna.

Reformförslaget behöver tillgång till ett väl fungerande IT-stöd, och att ett sådant IT-stöd finns tillgängligt i god tid före genomförandet. Det är viktigt inte minst för småkommuner med stort mottagande där ensamkommande barnmottagandet utgör en markant del av kommunens samlade ekonomi.

Ett schabloniserat ersättningssystem ger stora administrativa fördelar, samtidigt som schabloner är trubbiga och att sambandet mellan faktiska kostnader och utbetalad ersättning i enskilda fall med nödvändighet blir svagare. Också detta är särskilt påtagligt i små kommuner, med små ekonomier. Särskilt landets mindre kommuner behöver därför tid för omställning och tid att bygga upp genomtänkta och varaktiga samarbeten med andra kommuner.

Avsnitt 3.1 Ny ersättning för beredskap och kapacitet för mottagande av ensamkommande barn

Möjligheten att hålla beredskap och kapacitet är en viktig del i mottagande. En bibehållen *fast* årlig ersättningen är betydelsefull för att skapa nödvändig stabilitet och förutsägbarhet i mottagande. Promemorians förslag innehåller också en *rörlig* del. För kommuner med lågt prognostiserat mottagande blir den rörliga delen av ersättningen så låg¹ att den inte – annat än undantagsvis – möjliggör att hålla faktiska fysiska platser i beredskap eller att ha personal anställd för att på annat sätt ha god beredskap. System som inte kompenserar för en rimlig beredskap riskerar, utöver bristfällig organisering och/eller låg kostnadstäckning för kommunerna, också att fördröja anvisningarna. Länsstyrelsen bedömer att förslaget i dess nuvarande utformning försämrar mottagandeberedskapen, särskilt i små kommuner i glesbygdslän och förordar därför att den rörliga delen av beredskapsersättningen kompletteras med ett ”golv” på förslagsvis 250 tkr per år.

Länsstyrelsen delar bedömningen att systemet med platsöverenskommelser inte är resurseffektivt och behöver bytas ut. Delar av reformpaketet behöver dock övervägas ytterligare. Dit hör frågan om anvisningar till kommunerna utifrån ålder och kön, som idag regleras via överenskommelser. Både i Västerbotten och i andra län finns kommuner som byggt upp särskild kompetens för att säkerställa ett mottagande som tillgodoser specifika behov för bland annat yngre barn och för flickor med egna barn. Det är särskilt viktigt att systemet även framöver förmår möta dessa behov på ett tillfredsställande sätt.

Avsnitt 3.2 Schablonersättning till ankomstkommuner för tillfälligt mottagande av asylsökande barn

Länsstyrelsen instämmer i förslaget.

¹ Sorsele kommun i Västerbotten hamnar för 2016 runt 30 tkr.

Avsnitt 3.3 Schablonersättning för mottaganade av asylsökande ensamkommande barn i anvisningskommun

En enda schablon innehållande ersättning för kostnader för såväl socialtjänstens utredning som tolk, transporter och god man, ger en avsevärt förenklad administration. Samtidigt innehåller en sådan ordning svagheter: (a) det missgynnar kommuner med stora avstånd till ankomstkommuner, (b) det täcker inte omkostnaderna för god man under perioder med långa handläggningstider och (c) kommunen ersätts inte för kostnader för god man och tolk vid externplaceringar.

Länsstyrelsen förordar att kostnader för tolk och god man bryts ut ur schablonen och får eftersökas.

Avsnitt 3.4 Schablonersättning per dygn för mottagandet av ensamkommande barn

Länsstyrelsen är positiv till införande av schabloner för dygnskostnader i mottagandet. Samtidigt har enda schablon som ska omfatta såväl HVB som stödboende och familjehem en oprecis kostnadsersättningsform. Det förstärks av att förslagets koppling till Socialstyrelsens vägledning *Socialtjänstens arbete med ensamkommande barn och ungdomar* är otydlig.

Den dominerande boendeformen för asylsökande ensamkommande barn är idag HVB. Länsstyrelsen anser att differentierade schabloner utifrån boendeform bättre återspeglar kommunernas faktiska kostnader, än differentierade schabloner utifrån ålder. Tillsammans med ett IT-stöd i drift blir det ur hanteringssynpunkt både resurseffektivt och mer träffsäkert. En omläggning till ett åldersdifferentierade schabloner kräver i vart fall längre omställningstid än nu aktuella tre fyra månader.

Avsnitt 3.5 Begränsad möjlighet till ersättning för asylsökande ensamkommande unga i åldern 18-20 år

Länsstyrelsen delar bedömningen att asylsökande som fyllt 18 år ska tas emot inom ramen för mottagningssystemet för vuxna, om inte finns särskilda skäl talar för annat. Ett sådant annat särskilt skäl är enligt Länsstyrelsen behovet av sammanhållen skolgång, i de fall ungdomen inte kan erbjudas plats i anläggningsboende som möjliggör fortsatt skolgång på helst samma skola. Det är väl känt att återkommande avbrott i skolgången riskerar att allvarligt försena individens möjlighet till nödvändig utbildning och svenskundervisning, och i förlängningen försvåra den unges etablering.

En annan sådan särskild ersättningsgrund bör kunna vara långt framskriden graviditet eller unga kvinnor med egna barn.

Avsnitt 3.6 Schablonersättning för ensamkommande unga i åldern 18-20 med uppehållstillstånd

Promemorian innehåller förslag om att schablonersättning också ska utgå till olika former av stöd- och öppenvårdsinsatser för åldersgruppen 18-20-åringar. Som skäl anges att socialtjänsten behöver avlastas från denna typ av placeringsbeslut och att samhället i först hand bör fokusera på stödinsatser till gruppen under 18 år. Det är

dock tveksamt om socialtjänsten avlastas i den omfattning som beskrivs i promemorian då även andra insatser enligt SoL ska utredas och följas upp.

Det är även viktigt att ungdomar över 18 år kan ges det stöd som krävs för etableringen i samhället. Ungdomar i Sverige bor i normalfallet hemma hos föräldrar under hela gymnasietiden och får både socialt och ekonomiskt stöd tills att skolgången är avslutad. Ensamkommande ungdomar har motsvarande behov, och i en del avseenden till och med större stödbehov till följd av avsaknaden av egna nätverk i Sverige och bristfälliga kunskaper i svenska. Länsstyrelsen Västerbotten genomförde år 2014 en registerkartläggning över ensamkommande barn som kom till länet 2006-2009. Kartläggningen pekar bland annat på att ekonomisk utsatthet, överskuldssättning, svag koppling till arbetsmarknaden och oavslutade studier är faktorer som påverkar livsvillkoren och kan leda till långvarigt utanförskap. Kartläggningen visar också hur viktigt det stöd är som många kommuner erbjuder upp till 21-årsdagen för att stärka ungdomars möjligheter att studera, få en ordnad ekonomi och på annat sätt kunna etablera sig i samhället.

Det s.k. Folkhögskolespåret är en viktig insats för att möjliggöra studier för målgruppen 18-20 år är. Kostnadsnivå för folkhögskola som stödboendeform ligger erfarenhetsmässigt på 1200 till 1400 kronor per dygn. Det innebär att samtidigt som konstruktionen med öppenvårdsinsatser och stödboende underlättar för unga att välja folkhögskola för sin fortsatta etablering, kommer möjligheten att engagera folkhögskolor i ungas etablering att minska till följd av snävare ekonomiska ramar.

Sammantaget anser Länsstyrelsen att det krävs ytterligare överväganden innan konstruktionen gällande unga mellan 18 och 20 år läggs fast.

Avsnitt 3.7 Ersättning för ensamkommande barn och unga som är placerade i annan kommun än anvisningskommun

Länsstyrelsen delar bedömningen att ersättning bör betalas ut till den kommun där barnet eller den unga bor, alternativt till den kommun där socialtjänstansvaret finns. Undantaget är den schablon som föreslås i avsnitt 3.3 och som skulle innebära att kommuner riskerar att bli utan ersättning för kostnader för god man och tolk vid placeringar i annan kommun.

Avsnitt 3.8 Ersättning för faktiska kostnader i vissa särskilda situationer

Länsstyrelsen tillstryker förslagen och har inga synpunkter.

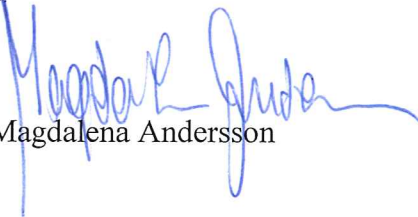
Avsnitt 3.9 Ikraftträdande mm

Länsstyrelsen anser, utifrån den omfattande omläggning av ersättningssystemet som föreslås, att tidplanen för ikraftträdande är alltför snäv. Kommunerna behöver tid för att hinna genomföra nödvändiga omställningar i sina verksamheter. Till sådana omställningsåtgärder hör – inte minst i små kommuner – att både avveckla nu arbetande mottagningssystem och att, tillsammans med grannkommuner och andra, hinna bygga nya mottagandesystem anpassade till de förändrade ekonomiska villkoren för mottagandet. Till omställningsåtgärderna hör även att externplacerade barn ska hämtas hem och avtal sägas upp. Vissa omställningsåtgärder

kommer att vara avhängiga faktorer som kommuner inte kan påverka som till exempel hyres- och anställningsavtal, bygglov och nya tillstånd från IVO.

Länsstyrelsen förordar att reformen senareläggs till den 1 juli 2017.

Detta ärende har handlagt av landshövdingen Magdalena Andersson, beslutande, enhetschefen Anna-Lena Bergman, t.f. enhetschefen Curt Hörnqvist och integrationsstrategen Elin Eriksson, samt integrationsdirektör Lars G Brandt, föredragande.

Magdalena Andersson

Lars G Brandt